

9.4.2009

447/SA
Kaupunginhallitus
PL 1 (Pohjoisesplanadi 11-13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Khs dnro	2009-737/831
Stn dnri	
Saap./Anl.	15-04-2009

Kaupunginhallituksen lausuntopyyntö 2009 - 709 / 831

LAUSUNTO NATURA 2000 -OHJELMAN TÄYDENTÄMISESTÄ (VAN-
TAANJOKI)

Ymk 2009-709, Khs 2009-737/831

Valtioneuvosto on tehnyt 8.5.2002 ja 2.6.2005 päätökset Natura 2000 – verkostoa koskevan Suomen ehdotuksen täydentämisestä. Päätökses- tä tehtyjen valitusten johdosta korkein hallinto-oikeus on palauttanut asian eräiden alueiden osalta valtioneuvostolle uudelleen käsiteltäväksi. Tämän johdosta ympäristöministeriö valmistelee Vantaanjoen aluetta koskien ehdotusta valtioneuvoston uudeksi päätökseksi. Jokijakso si- jaitsee Helsingin, Vantaan, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien alueella.

Ympäristöministeriön esittämä Vantaanjoen Natura-alue (FI0100104) käsittää joen pääuoman 57 kilometrin matkalla Nurmijärven Nukarin- koskelta Helsingin Vanhankaupunginlahdelle. Koko joesta kulkee Hel- singin kaupungin alueella n. 6,5 km, minkä lisäksi Keravanjoen yhtymä- kohdan yläpuolella pääuoma muodostaa Helsingin ja Vantaan rajan si- ten, että oikea ranta kulkee Helsingin alueella n. 5,5 kilometrin matkan Pitkäkosen niskalta alkaen.

Keravanjoki ei sisälly rajaukseen, mutta sen veden laadulla on merkittä- vä vaikutus Vantaan pääuoman veden laatuun Helsingissä. Keravanjoki muodostaa Helsingin ja Vantaan rajan n. 6 kilometrin matkalla. Vähäi- sempiä sivupuroja ovat Helsingin alueella Haltialasta lähtevä Näsinoja ja Malmilta lähtevä Longinoja.

Suojeluperusteet

Alueen keskeisenä valintaperusteena on luontodirektiivin liitteen II laji, **vuollejokisimpukka**, *Unio crassus*. Luontodirektiivin II liite sisältää Eu- roopan yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemi- seksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita (Natura 2000 - verkosto).

9.4.2009

Vuonna 2008 valmistuneiden tutkimustulosten mukaan Vantaanjoen vuollejokisimpukoiden populaatio käsittää vähintään noin 2 miljoonaa yksilöä ja on siten Suomen tärkein tunnettu esiintymä (yli 15% Suomen kaikkien jokien arvioidusta yksilömäärästä).

Luonnontieteellisen keskusmuseon Eläinmuseon ja Suomen WWF:n ns. nilviäistyöryhmän kokoama uusi inventointitieto on osoittanut, että lajia esiintyy jokseenkin yhtenäisesti Vantaanjoessa Helsingin Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskelle saakka olevalla 57 km:n jokiosuudella, mutta ei sitä pohjoisempana. Tämä jokijakso on ympäristöministeriön ehdotuksen mukainen alueen raja.

Vuollejokisimpukalle erityisen soveliaita elinympäristöjä ovat koskien alapuoliset virtajaksot, virtasuvannot ja nivat. Vuosina 2004–2007 kerätyn inventointiaineiston mukaan lajin kanta on kunnoltaan ja ikärakenteeltaan lisääntymiskykyinen. Runsaimmat esiintymät sijaitsevat joen alajuoksulla, koskien alapuolisissa virtasuvannoissa. Helsingin alueella runsaan esiintymisen paikkoja ovat mm. Pitkäkosken ja Ruutinkosken alapuoliset jokijaksot, Tapaninvainion ja Tuomarinkylän alue sekä Veräjämäen Pikkukosken alue.

Vantaanjoen muista suojeluarvoista mainittakoon saukko (luontodirektiivin liite II), jota tavataan Helsingin Pitkäkoskella ja Vanhankaupunginkoskella. Ruutinkoskessa elää puolestaan Suomessa harvinainen, silmälläpidettävä vesihyönteinen virtalude. Aluekuvauksessa mainittujen kolmen eläinlajin lisäksi Vantaanjoen uomalla on merkitystä ainakin muutto- ja saalistusalueena kalatiirille (lintudirektiivin liite I).

Vantaanjoen Natura-alue on tarkoitus toteuttaa vesilain ja ympäristönsuojelulain nojalla.

Vantaanjoen vesiensuojelun tila ja tavoitteet

Vantaanjokea kuormittavat sekä pistemäinen jätevesikuormitus lähinnä kuntien jätevedenpuhdistamoilta sekä hajakuormitus. Jätevesien käsittelyn tehostuminen on näkynyt Vantaanjoen veden laadussa positiivisesti ja mm. veden fosforipitoisuus on selvästi pienentynyt viimeisten 20 vuoden aikana.

Nykyisin Vantaanjokeen kohdistuva suurin kuormitus tulee hajakuormituksesta. Pelloilta huuhtoutuu kiintoainetta ja ravinteita merkittäviä määriä jokeen etenkin sadekausina. Vantaanjoelle ovat luonteenomaisia säätiloista johtuvat virtaaman suuret vaihtelut ja niihin kytkeytyvät veden laadun muutokset.

9.4.2009

Raakkua eli jokihelmisimpukkaa lukuun ottamatta Vantaassa elää koko Suomen makean veden simpukkalajisto, mikä osoittaa varsin hyvää vedenlaatua. Vuollejokisimpukka on ilmeisesti sopeutunut luonnon olosuhteista johtuviin veden laadun ja vesiympäristön muutoksiin hyvin. Vantaanjoen vesiympäristöä muuttavia tai veden laatua heikentäviä hankkeita ei ole suunnitteilla. Joen vesiekosysteemit halutaan säilyttää ennallaan tai parantaa niitä. Suurin riski vuollejokisimpukan ja muidenkin lajien esiintymiselle ovat mahdolliset eliöille myrkylliset satunnaispäästöt teollisuudesta.

Vantaanjoen rantojen maankäyttö Helsingissä

Koska Natura-suojelun toteuttamiskeinoksi esitetään vesi- ja ympäristönsuojelulakia, sillä ei ole suoranaisia aluevaikutuksia rannoille. Periaatteessa koko valuma-alueella on kuitenkin vältettävä toimia, jotka voisivat hävittää tai heikentää vuollejokisimpukan esiintymiä.

Yleiskaava 2002:n mukaan Vantaanjoen rannat Helsingissä ovat pääosin virkistysaluetta. Laajoilla alueilla on virkistysaluemerkinnän ohessa maisemallisesti arvokkaan alueen merkintä. Lisäksi koko jokivarsi kuuluu yleiskaavassa Helsinki-puiston rajaukseen. Natura-status vahvistaa näitä kaavoituksen tavoitteita.

Poikkeuksena virkistysaluemerkinnän pääsäännöstä ovat suojelu- ja pientaloaluemerkinnät. Kaksi jo perustettua luonnonsuojelualuetta (Pitkälänkosken rinnelehdot ja Ruutinkosken lehto) sijaitsee Haltialassa. Näistä Ruutinkosken lehto on myös maakuntakaavaehdotuksessa. Kaupunginhallitus on lausunnossaan Uudenmaan liitolle 15.3.2004 esittänyt Haltialan luonnonsuojelualueiden kokonaisuuden (myös Pitkälänkosken ja Haltialan aarnialueen) merkitsemistä maakuntakaavan suojelualueeksi maakunnallisesti huomattavan arvokkaana kokonaisuutena. Jo rakennettu pientaloalue Tapaninvainiossa (Jokipolku lähikatuiheen) ja liikenneväylien ylitykset ovat vähäisiä katkoksia yhtenäisessä viheralueessa.

Koska Vantaanjokeen ei Helsingistä johdeta jätevesiä, ravinteiden ja kiintoaineiden suhteen tärkeässä asemassa on hajakuormitus. Helsingin kaupungin omistamilla maatiloilla Haltialassa ja Tuomarinkylässä on siirrytty asteittain suorakylvöön ja luonnonmukaiseen viljelyyn. Toimet vähentävät maan eroosiota ja keinolannoitteiden kertymistä ja tämä osaltaan alentaa Vantaanjoen kuormitusta.

9.4.2009

Ympäristökeskuksen näkemys

Helsingin kaupungin ympäristökeskus katsoo, että Vantaanjoen liittämisen Natura 2000 -verkostoon on perusteltua vuollejokisimpukan suojelemiseksi luontodirektiivin liitteen II mukaisesti sekä eräiden muiden lajien suojelemiseksi. Hyvä vesiensuojelun taso Helsingin alueella ja ylempänä Vantaanjoen valuma-alueella on kaupungin edun mukaista. Ympäristökeskus toteaa, että Natura-tasoinen suojeleminen vahvistaa Vantaanjoen vesiensuojelulle asetettuja tavoitteita ja Helsingin yleiskaava 2002:n mukaisia maankäyttötavoitteita, kuten Helsinki-puistoa. Vantaanjoen Natura-status vahvistaa myös Helsingin kansainvälistä mainetta luonnonarvoiltaan erityisen edustavana pääkaupunkina.

Ympäristökeskus huomauttaa, että Vantaanjoen vuollejokisimpukkapopulaatio on aivan ilmeisesti elänyt joessa satoja vuosia ja selvinnyt aiempien vuosikymmenten paljon nykyistä huonommasta veden laadusta. Vuollejokisimpukan tämän taustatiedon valossa ilmeisen hyvän sietokyky tulee ottaa huomioon yksittäisiin hankkeisiin liittyviä selvitystarpeita arvioitaessa.

Ympäristökeskus huomauttaa, että Vantaanjoen Natura-alueella ollaan perustamassa etenkin Helsingin osalta valmiiksi kaupunkimaiseen ympäristöön. Ympäristöministeriö on kuitenkin arvioinut, että ympäröivän valuma-alueen rakentamisella on vain vähän sellaisia vaikutuksia, joita tulisi joen suojelutavoitteiden vuoksi tarkistaa ja että useimmat hankkeet selviävät 1. vaiheen Natura-arvioinnilla. Suojelun vuoksi säänneltäviksi tulevat jokiuoman toimenpiteet, kuten ruoppaaminen tai putkilinjojen vetäminen, kuuluvat sääntelyn piiriin jo nykyisen lainsäädännönkin perusteella.

Ympäristökeskus ehdottaa, että hankkeiden ja suunnitelmien arviointimenettelyyn sovitaan erityistapauksen vaatima toimintalinja valtion ympäristöhallinnon ja Vantaanjokivarren kuntien välillä.

Lisätiedot:

Paaer Pekka, vs. ympäristötarkastaja, puhelin (09) 310 64316
Pakarinen Raimo, ympäristötarkastaja, puhelin (09) 310 31534

YMPÄRISTÖKESKUS

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Pekka Kansanen
ympäristöjohtaja

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Päivi Kippo-Edlund
ympäristötutkimuspäällikkö

PVO/OV/mlau

9.4.2009

Pyyntö SA

Kaupunginhallitus

Khs dnro	509-737/831
Stn dnro	
Saap./Anl.	15-04-2009

LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖN EHDOTUKSESTA LIITTÄÄ
VANTAANJOKI SUOMEN NATURA-OHJELMAAN

Kslk 2009-421, Khs 2009-737/831 31.3.2009

Helsingin kaupunginkanslia on pyytänyt lausuntoa ympäristöministeriön ehdotuksesta 1.4.2009 Suomen Natura 2000-verkoston täydentämiseksi. Esitys koskee 59 kilometrin pituisista Vantaanjoen pääuomaa jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskelle saakka. Ehdotettu Natura-alue käsittää vain pääuoman vesialueen.

Valintaperusteena Natura 2000-verkoston on joessa esiintyvä luontodirektiivin simpukkalaji, Vuollejokisimpukka (*Unio crassus*). Laji on Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu. Esityksessä todetaan alueen olevan elinympäristönä tälle simpukkalajille merkittävä. Natura 2000-alueen suojelutavoitteet esitetään toteutettaviksi vesilain ja ympäristösuojelulain nojalla.

Vantaanjoki sisältyi 76 kilometrin pituiselta osuudelta valtioneuvoston päätökseen 2.6.2005 Euroopan yhteisön Natura 2000-verkoston täydentämisestä. Helsingin kaupunki valitti valtioneuvoston päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka 10.7.2006 kumosi valtioneuvoston päätöksen ja palautti asian valtioneuvostolle uudelleen käsiteltäväksi.

Korkein hallinto-oikeus perusteli päätöstään sillä, että tiedot koko ehdotetun 68 kilometrin osalta olivat puutteellisia ja osin vanhentuneita. Korkein hallinto-oikeus totesi, ettei vuollejokisimpukan kannan määrää myöskään ollut arvioitu muissa joissa, joissa sen tiedetään esiintyvän. Asiakirjojen perusteella ei ollut mahdollista arvioida, mikä on kohteen Vantaanjoki suhteellinen merkitys vuollejokisimpukan suojelulle.

Ympäristöministeriö on valmistellut Vantaanjokea koskevan päätöksen uudelleen ja esittää 1.4.2009 päivityssä ehdotuksessaan, että Vantaanjoki liitetään Natura 2000-verkoston jokisuulta Nurmijärven Nukarinkoskelle. Perusteluna ympäristöministeriö esittää, että vuonna 2008 valmistuneiden lisätutkimusten tulosten mukaan Vantaanjoen vuollejo-

Postiosoite

PL 2100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkisuunnittelu(a)hel.fi

Käyntiosoite

Kansakoulukatu 3
HELSINKI 10
<http://www.hel.fi/ksv>

Puhelin

+358 9 310 1673

Faksi

+358 9 310 37409

Tilinumero

800012-62637

Y-tunnus

0201256-6
Alv. nro
FI02012566

kisimpukkapopulaatio käsittää vähintään 2 miljoonaa yksilöä ja on siten Suomen tärkein esiintymä. Tulokset perustuvat intendentti Ilmari Valovirran johdolla toimineen tutkimusryhmän Vantaanjoessa suorittamiin systemaattisiin sukellusinventointeihin. Luonnontieteellisen keskusmuuseon Eläinmuseon ja Suomen WWF:n ns. nilviäistyöryhmän kokoamien aineistojen perusteella on myös arvioitu muiden jokien esiintymien merkittävyttä. Ehdotukseen liittyvässä tietolomakkeessa todetaan lisäksi, että alueella on merkittävin vuollejokisimpukan esiintymä Suomessa. Siellä elävä yksilömäärä on varmuudella yli 15 % Suomen kaikkien vuollejokisimpukajokien yksilömäärästä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto toteaa, että Helsingin kaupunkisuunnittelun ja maankäytön ympäristöä sekä luonnon monimuotoisuutta koskevana tavoitteena on pitkään ollut luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja edistäminen ja myös Helsingin Yleiskaava 2002 on laadittu tätä periaatetta noudattaen. Vantaanjoki on Yleiskaava 2002:ssa varattu vesialueeksi ja Vantaanjoen rannat pääosin virkistyskäyttöön. Pitkäkosken ja Ruutinkosken alueet ovat osoitettu luonnonsuojelualueiksi kuten myös jo Natura 2000-verkkoon kuuluva Vanhankaupunginlahti. Vantaanjoki ympäristöineen sisältyy lisäksi Yleiskaava 2002:ssa osoitetun Helsinki-puiston alueeseen, joka ulottuu merialueelta Harmajalta aina Haltialaan asti. Helsinki-puiston osoittamisen perusteet vastaavat maankäyttö- ja rakennuslain 68 §:n kansallisen kaupunkipuiston määrittelyä, vaikka Helsinki-puistolle ei haeta kansallisen kaupunkipuiston statusta. Yleiskaava 2002:n maankäyttövaraukset ja Helsinki-puisto turvaavat Vantaanjoen ja sen ympäristön säilymistä sekä kehittymistä vesi-, virkistys- ja suojelualueena.

Helsingin tavoitteena on sovittaa yhteen virkistyskäyttö, luontosuhteet sekä kulttuurimaisema ja -historia. Eriyksen tärkeinä viheralueina kehitetään meren- ja joen rantoja. Yhtenäiset viheralueet toimivat ulkoiluteiden runkona, eläinten ja kasvien elinympäristöinä ja ekologisina käytävinä. Vantaanjoen alue on ollut useiden suunnittelukierrosten kohteena, joiden yhteydessä Vantaanjoen tila, suojelutavoitteet ja –näkökohdat ovat tulleet monipuolisesti esiin ja punnituiksi. Oikeusvaikutteinen yleiskaava ja muut nykyiset suunnitelmat ohjaavat ja turvaavat riittävästi Vantaanjoen eloyhteisön säilymistä parhaalla tavalla. Vuollejokisimpukan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on ilman Natura 2000-verkkoon kuulumistakin luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella kielletty.

Vantaanjoen varaaminen Natura 2000-alueeksi ei Helsingin kaupungin alueella tuo Vantaanjoen lajiston suojelulle lisäarvoa eikä se siten ole tarpeen eikä perusteltu.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 2100 00099 HELSINGIN KAUPUNKI kaupunkisuunnittelu(a)hel.fi	Kansakoulukatu 3 HELSINKI 10 http://www.hel.fi/ksv	+358 9 310 1673	+358 9 310 37409	800012-62637	0201256-6 Alv. nro FI02012566

Vantaajoki on tärkeä Helsingin seudun kriisiajan juomaveden varalähde ja sillä on seudullista merkitystä. Mikäli Päijännetunnelin käyttö estyy tai Päijänteen vettä ei jostain muusta syystä saada käyttöön, toimii Vantaajoki varalähteenä. Tarkoituksena on käyttää jokivettä ja lisäksi pumpata Hiidenvedestä lisävettä tarvittaessa Vantaanjokeen. Naturaesityksellä on siten laajempaakin, koko seudulle ja seudun ihmisten terveydelle elintärkeää vesihuoltoa koskevaa vaikutusta.

Ympäristöministeriön ehdotukseen liittyy suppea tarkastelu ehdotuksen vaikutuksista. Vantaanjokea koskeva osuus vaikutustarkastelusta on kokonaisuudessaan seuraava: *"Vantaanjoen tapauksessa selvitystarvetta voi tulla esiin jokeen rajautuvien kaavoitushankkeiden tai esim. joen poikki suunniteltavien väylä- tai putkihankkeiden osalta. Ympärvöivien alueiden kaavoituksella ja rakentamisella voidaan kuitenkin ennakoida olevan vain vähän tai ei ollenkaan sellaisia vaikutuksia, joiden vuoksi suunnitelmia olisi tarpeen Natura 2000-alueen suojelutavoitteiden vuoksi tarkistaa. Lähinnä tarkasteltavaksi voivat nousta joen välittömällä reuna-alueella olevan kasvillisuuden ja varjostavan puuston säilymiseen liittyvät kysymykset sekä hulevesien käsittelyyn ja johtamiseen liittyvät seikat. Itse jokiuomassa mahdolliset tapahtuvat toimenpiteet sen sijaan voivat tulla säänneltäviksi. Tällaisia voisivat olla esim. jokiuoman ruoppaaminen tai liikenneväylien tai putkien rakentamistoimenpiteet, joissa joen pohjaan tehtävillä rakenteilla voisi olla joen ekosysteemin toimintaan kohdistuvia heikentäviä vaikutuksia."*

Ympäristöministeriö toteaa siis omassa arviossaan, ettei Vantaanjoen ympäristön kaavoituksella ja rakentamisella juurikaan ole vaikutuksia, joiden vuoksi suunnitelmia olisi tarpeen Natura 2000-alueen suojelutavoitteiden vuoksi tarkistaa. Tämä ei kuitenkaan estä käyttämästä Natura 2000-verkostoon kuulumista valitusperusteena, mikäli hankkeiden toteuttamista halutaan viivyttää. Ympäristöministeriö ei ehdotuksensa vaikutustarkastelussa käsittele lainkaan tilannetta, jossa lyhyemmän tai pitkäkestoisemman kriisin vuoksi pääkaupunkiseudun makeavesihuollon turvaamiseksi joudutaan käyttämään Vantaanjoen vettä. Tällaisessa tapauksessa mahdollisten valitusten aiheuttama viivytys koituisi kohtalokkaaksi pääkaupunkiseudun vesihuollon toimintavarmuudelle ja sen seurauksena asukkaiden terveydelle.

Edellisen ehdotuksen yhteydessä vuonna 2004 valmistuneen selvityksen mukaan simpukoiden inventointi on erittäin vaikeaa ja aikaavieppää "lumienkelimenetelmällä". Ehdotuksen liitteenä ei ole toimitettu lausuntoasiakirjojen joukossa raporttia vuonna 2008 valmistuneesta inventoinnista, johon nyt tehty ehdotus perustuu. Raporttia näkemättä on

Postiosoite

PL 2100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkisuunnittelu(a)hel.fi

Käyntiosoite

Kansakoulukatu 3
HELSINKI 10
<http://www.hel.fi/ksv>

Puhelin

+358 9 310 1673

Faksi

+358 9 310 37409

Tilinumero

800012-62637

Y-tunnus

0201256-6
Alv. nro
FI02012566

vaikea ottaa kantaa siinä käytettyyn menetelmään, jota ehdotustekstissä kuvataan systemaattisiksi sukellusinventoinneiksi: onko esimerkiksi koko 76 km matka tutkittu aiemmassa selvityksessä kuvatulla "lumienkelimenetelmällä" vai onko yksilömääräarvioon päädytty jollakin muulla tavalla. Mihin perustuu tietolomakkeen väite: Siellä elävä yksilömäärä on varmuudella yli 15 % Suomen kaikkien vuollesimpukkajokien yksilömäärästä?

Suomessa on arvioitu olevan yli 20 vuollejokisimpukkajokea, joista 3 kuuluu entuudestaan Natura 2000-verkostoon. Muiden jokien vuollesimpukkakantoja ei ole selvitetty vastaavalla systemaattisuudella kuin Vantaanjoen. Ehdotusasiakirjojen liitteenä ei ole aineistoa, jonka perusteella olisi mahdollista luotettavasti arvioida Vantaanjoen suhteellista merkitystä vuollejokisimpukan suojelulle. Tehdyt lisäselvitykset ja tietolomakkeessa varmoina esitetyt perustelemattomat väitteet tuntuvat tarkoitushakuisilta. Ehdotukseen ei sisälly aineistoa, jonka perusteella olisi mahdollista luotettavasti arvioida Vantaanjoen suhteellista merkitystä vuollejokisimpukan suojelulle Suomessa.

Vantaanjoen liittäminen Natura 2000-verkostoon saattaa kriisitilanteessa muodostaa uhkan alueen väestön terveydelle vaarantaessaan juomaveden saannin. Aineistoon sisältyy ainoastaan arvio suojelun vaikutuksista maankäyttöön ja rakentamiseen, mutta ei arviota vesivarojen käyttämisestä kriisitilanteessa.

Vantaanjoki tulee liittää Natura 2000-verkostoon ainoastaan siinä tapauksessa, että on olemassa kattava ja perusteellinen selvitys muista vuollejokisimpukkajoista ja selvityksen perusteella Vantaanjoen liittäminen osoittautuu välttämättömäksi.

Toinen edellytys on, että yli puolen miljoonan asukkaan juomaveden saanti kriisitilanteissa pystytään varmuudella turvaamaan

On erittäin ilmeistä, että vuollejokisimpukan suojelun suotuisa taso on mahdollista toteuttaa sisällyttämällä muita jokia Natura 2000-verkostoon.

Yhteenvetona voidaan todeta, ettei esitetyn Natura-verkoston laajentaminen Helsingin kaupungin alueelle sinänsä paranna tai suojaa vuollejokisimpukan elinolosuhteita. Nämä on otettu huomioon ja turvattu kaikissa Helsingin suunnitelmissa.

Edellä mainituista syistä kaupunkisuunnitteluvirasto ei pidä Natura 2000-verkoston laajentamista Vantaanjoen uomaan Helsingin kaupun-

PVO/OV/mlau

9.4.2009

gin alueella tarkoituksenmukaisena eikä perusteltuna. Ehdotukseen ei sisälly aineistoa, jonka perusteella olisi mahdollista luotettavasti arvioida Vantaanjoen suhteellista merkitystä vuollejokisimpukan suojelulle Suomessa. Vantaanjoen liittäminen Natura 2000-verkostoon saattaa kriisitilanteessa muodostaa uhkan alueen väestön terveydelle vaarantaessaan juomaveden saannin.

Kaupunkisuunnitteluvirasto vastustaa Vantaanjoen liittämistä Natura 2000-verkostoon.

Lisätiedot:

Vainio Pirkko, johtava lakimies, puhelin 310 37361

Veltheim Olavi, toimistopäällikkö, puhelin 310 37408

KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTO

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Tuomas Rajajärvi
Vastopäällikkö

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Olavi Veltheim
vs. yleiskaavapäällikkö

LIITE

Kh:n asiakirjat 2009-737/831, 31.3.2009

Postiosoite

PL 2100
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkisuunnittelu(a)hel.fi

Käyntiosoite

Kansakoulukatu 3
HELSINKI 10
<http://www.hel.fi/ksv>

Puhelin

+358 9 310 1673

Faksi

+358 9 310 37409

Tilinumero

800012-62637

Y-tunnus

0201256-6
Alv. nro
FI02012566

2009/613A

14.4.2009

Hallintokeskus
PL 1,
Pohjoisesplanadi 11-13
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Khs dnro	2009-237/131
Stn dnr	
Saap./Anl.	17-04-2009

LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ESITYKSESTÄ SUOMEN
NATURA 2000 -VERKOSTOEHDOTUKSEN TÄYDENTÄMISEKSI

HKR 2009-613

Yleistä

Hallintokeskus on pyytänyt rakennusvirastolta kirjallista lausuntoa ympäristöministeriön esityksestä Suomen Natura 2000 -verkostoehdotuksen täydentämiseksi. Lausunto on pyydetty antamaan 14.4.2009 mennessä.

Valtioneuvosto on tehnyt 8.5.2002 ja 2.6.2005 päätökset Natura 2000 -verkostoa koskevan Suomen ehdotuksen täydentämisestä. Päätöksistä tehtyjen valitusten johdosta korkein hallinto-oikeus on palauttanut asian eräiden alueiden osalta valtioneuvostolle uudelleen käsiteltäväksi. Tämän johdosta ympäristöministeriö valmistelee Natura 2000 -verkostoehdotuksen täydennysalueiden lisäksi Vantaanjokea kahden muun alueen ohella valtioneuvoston uudeksi päätökseksi.

Ehdotusta koskeva aineisto on toimitettu asianomaisiin kuntiin 1.4.–30.4.2009 suoritettavaa kuulemismenettelyä varten. Valtioneuvosto päättää kuulemis- ja lausuntokierroksen jälkeen luonnonsuojelulain 64 §:n 2 momentin mukaisesti Suomen Natura 2000 -verkostoehdotuksen täydentämisestä. Ympäristöministeriö esittää Suomen Natura 2000-ohjelman täydennysalueeksi Vantaanjokea (Vantaanjoen Natura-alue FI0100104). Natura 2000 -alueeseen kuuluisi 59 kilometrin pituinen osa Vantaanjoen pääuomaa jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskeen saakka. Joen suurimmat ja merkittävimmät kosket sijaitsevat tällä osuudella. Natura 2000 -alue käsittää vain pääuoman vesialueen.

Ensisijaisena perusteena Vantaanjoen Natura 2000-alueelle on joessa esiintyvä luontodirektiivin liitteeseen II sisältyvä simpukkalaji, vuollejokisimpukka (*Unio crassus*). Laji on Suomessa rauhoitettu ja uhanalainen. Vuonna 2008 valmistuneiden intendentti Ilmari Valoviran johdolla tehtyjen selvitysten mukaan Vantaanjoella elävän vuol-

14.4.2009

lejojokisimpukkapopulaation kooksi arvioidaan vähintään 2 miljoonaa yksilöä. Tästä johtuen se on Suomen merkittävin vuollejokisimpukan elinympäristö. Vuollejokisimpukalle soveliaita elinympäristöjä ovat koskien alapuoliset virtajaksot ja virtasuvannot. Helsingin kaupungin rajojen sisällä olevia havaintoja vuollejokisimpukasta on aikaisemmin tehty Vanhankaupunginkosken (vuonna 1927) ja Pikkukosken alapuolisilta virtajaksoilta (vuonna 1991). Kesällä 2004 simpukkaa löydettiin Nurmijärven Hautakoskesta ja Vantaalta Seutulankoskesta.

Helsingissä Pitkäkoscikella ja Vanhankaupunginkoscikella on tavattu luontodirektiivin II lajia saukkoa (*Lutra lutra*), jota esiintyy säännöllisesti joen pääuomassa. Saukon elinympäristövaatimukset ulottuvat joen vesiuomaa pidemmälle. Saukko tekee pesän rantapenkan onkaloon, rantalouhikkoon ja vanhaan mäyrän tai ketun luolaan rannan tuntumassa.

Natura 2000-alueelta on havaittu virtalude (*Aphelocheirus aestivalis*), joka on Suomessa harvinainen ja silmälläpidettävä laji. Virtalude esiintyy Helsingin Ruutinkoscikella, mikä on jo luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu alue (rauhoituspäätös 5.6.1990). Rauhoitualueeseen sisältyy sekä maa- että vesialueita.

Ihminen on toiminnallaan muuttanut Vantaanjoen luonnontilaa jo satojen vuosien ajan. Jokea on rakennettu ja ruopattu eri tarkoituksia varten 1500-luvulta lähtien. Joen ranta-alueilla on viljelty maata, harjoitettu karjaloutta ja sen varsilla on runsaasti teollisuutta ja asutusta sekä vilkas virkistyskäyttö. Joen suurin kuormittaja tällä hetkellä on peltoviljely. Tulvat, jokirakentaminen ja ojitukset joen valuma-alueella voivat lisätä kiintoaineksen määrää jokivedessä. Jokiveden laatu voi heiketä myös, mikäli joen valuma-alueella tapahtuu häiriöitä jätevesien käsittelyssä.

Lausunto

Rakennusvirasto suhtautuu kielteisesti Ympäristöministeriön esitykseen Vantaanjoen liittämistä Natura 2000 -verkoston täydennysalueeksi. Liittäminen Natura 2000 -ohjelmaan ei ole tarkoituksenmukaista, koska rakennusvirasto katsoo, että Vantaanjoen vuollejokisimpukan, saukon ja virtaluteen elinympäristöjen suojele on jo pitkälti toteutettu ja voidaan toteuttaa muilla keinoin. Hyvänä merkinä tästä on vuoden 2008 selvityksissä havaittu vuollejokisimpukan runsas esiintyminen sekä Vantaanjoessa että erityisesti Helsingin alueella olevilla jo suojelluilla koskialueilla.

14.4.2009

Vantaanjoen suojelu osana Natura 2000 -ohjelmaa ei ole tarkoituksenmukaista, sillä se lisää joen ja sen lähiympäristön hoidon toteuttamisessa tarvittavaa virkatyön määrää sekä vaatii laajoja, toistuvia ja kalliita Natura-arviointeja. Tämä vaikeuttaisi sekä hankaloittaisi kaikkia jokiympäristössä tehtäviä rakentamis- ja hoitotoimenpiteitä.

Yleiskaava 2002:n mukaan Vantaanjoen rannat on pääosin merkitty virkistysalueeksi. Laajoilla alueilla on maisemallisesti arvokkaan alueen kaavamerkintä. Suojelualueeksi on merkitty luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut Pitkäkosken rinnelehdot ja Ruutinkosken lehto. Ruutinkosken suojelualueeseen sisältyy sekä ranta- että vesialuetta. Valtaosa tästä aluekokonaisuudesta on jo asemakaavoin osoitettu suojelukäyttöön. Pitkäkosken ja Ruutinkosken luonnonsuojelualueille on valmistunut Uudenmaan ympäristökeskuksen hyväksymät hoito- ja käyttösuunnitelmat vuonna 2008. Niissä on otettu muun muassa vuollejokisimpukan elinympäristövaatimukset huomioon. Näiden olemassa olevien luonnonsuojelualueiden välisen jokijakson ranta-alue nimeltään Vantaanjoen ahde on ehdolla uudeksi luonnonsuojelualueeksi Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2008 - 2017.

Vantaanjoen veden laadun turvaaminen ja jokiluonto on otettu huomioon monissa rakennusviraston toteuttamissa suunnitelmassa, ohjelmissa ja hankkeissa, kuten Vantaanjoen varren maiseman- ja kasvillisuuden kehittämissuunnitelmassa 2006 - 2015, Helsingin pienvesiohjelmassa 2007 sekä Helsingin hulevesistrategiassa vuodelta 2007. Hankkeista erikseen mainittakoon Vanhankaupungin koskelle rakennetut kalaportaat, joiden kautta mm. taimen nousee jokeen ja monille sen latvavesille kutemaan. Vaelluskalojen lisäksi Vantaanjoessa ja sen ranta-alueilla on edellä mainittujen lajien lisäksi muitakin huomion arvoisia ja rakennusviraston toimenpiteissä jo huomioon otettuja eliölajeja. Lisäksi rakennusvirastossa laadittujen suunnitelmien ja ohjelmien mukaan jokivarsi itsessään on luonnon monimuotoisuudeltaan arvokasta aluetta ja tärkeä viheryhteys kaupungissa.

Vantaanjoen vaikutuspiirissä asuu yli 400 000 ihmistä, joista merkittävä osa asuu Helsingin ja Vantaan kaupunkien alueella. Vantaanjoen varret ovat Helsingissä erittäin vilkkaan virkistyskäytön aluetta. Joen varrella on useita uimapaikkoja, laitureita, siirtolapuutarha-alueita, viljelypalstoja sekä ulkoilureittejä.

Vantaanjoki sisältyy kokonaisuutena Helsinki-puistoon, mikä on yleiskaava 2002:ssa merkitty erillisenä aluekokonaisuutena. Arvokaiden luontokohteiden ja elinympäristöjen lisäksi Helsinki-puisto sisältää merkittäviä kulttuuriympäristöjä rakennuksineen sekä puistoja

Osoite
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hkr.kirjaamo@hel.fi

Katuosoite
Kasarmikatu 21
00130 HELSINKI
[http:// www.hkr.hel.fi](http://www.hkr.hel.fi)

Puhelin	Telefon	Telefax
Vaihde 310 1661	Växel 310 1661	310 38655

14.4.2009

ja viheralueita. Yleiskaava 2002:een merkitty Helsinki-puisto ja alueen asemakaavat turvaavat kaavoituksen keinoin Vantaanjoen virkistyskäytön ja suojelukohteet. Yleiskaava 2002 esitetty virkistyskäyttö -merkintä Vantaanjoella on ristiriidassa esitetyn Natura-alueen kanssa.

Rakennusviraston suunnittelujärjestelmän avulla on mahdollisuus ottaa huomioon ja säilyttää uhanalaisten lajien elinympäristöt ilman varsinaisten suojelualueiden perustamista. Erinomaisena työkaluna tähän on Helsingin ympäristökeskuksen ylläpitämä luontotietojärjestelmä.

Pelloilta huuhtoutuvan ravinnekuormituksen vähentämiseksi rakennusvirasto on tehnyt Haltialan tilalla ja Tuomarinkylän kartanon maille jo vuosia erilaisia vesiensuojelullisia toimenpiteitä. Haltialan ja Tuomarinkylän tilat ovat viime vuosien aikana siirtyneet osittain luomuviljelyyn ja suorakylvöön, mikä omalta osaltaan vähentää Vantaanjoen kuormitusta ja parantaa edellä mainittujen lajien elinoloja. Tämän lisäksi kaikilla Vantaanjoen valuma-alueella olevilla Helsingin kaupungin omistamilla maanviljelys- ja laidunalueilla vesistönsuojelutoimenpiteet on tehty EU:n ympäristölupaehtojen mukaisesti.

Rakennusviraston mielestä vuollejokisimpukan, saukon ja muiden arvokkaiden eliöiden elinolosuhteita ja suojelua ajatellen on tarkasteltava koko Vantaanjoen valuma-alue. Tarkasteluun ei voida rajata vain joen pääuomaa, sillä jokeen virtaavilla pienvesillä, kuten ojilla sekä hulevesillä on suuri merkitys vedenlaatuun. Näiden vaikutuksia on mahdotonta kontrolloida ja arvioida siinä laajuudessa mitä Natura-alueille laadittavat Natura-arvioinnit edellyttäisivät.

Rakennusvirasto esittää, että ympäristöministeriö laatisi lisäohjeita vuollejokisimpukan huomioon ottamiseksi ja suojelemiseksi käytännön toimijoita, kuten joen varren kuntia varten. Ne tulisivat otettavaksi huomioon joen virkistyskäytössä, joen varren rakentamisessa sekä viheralueiden, jokeen virtaavien pienvesien ja koko valuma-alueen ylläpidossa.

Lisätiedot:

Ylikotila Tuuli, luontoasiantuntija, puhelin 310 38540

Saukkonen Tiina, suunnitteluvastaava, luonnonhoito, puhelin 310 38508

14.4.2009

RAKENNUSVIRASTO

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Matti-Pekka Rasilainen
kaupungininsinööri

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Silja Hyvärinen
vs.osastopäällikkö

AML

14.4.2009

Kaupunginhallitus
PL 1

Khs dnro	2079 - 737 / 231
Stn dn	
Saap./Ani.	14-04-2009

LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ESITYKSESTÄ SUOMEN
NATURA 2000 -VERKOSTOEHDOTUKSEN TÄYDENTÄMISEKSI

Kv 2009-531, Khs 2009-737

Ympäristöministeriön esitys

Ympäristöministeriön esityksen mukaan Natura 2000 -verkostoa täydennettäisiin Suomen talousvyöhykkeellä ja muilla avomeri-alueilla sekä laajennettaisiin jo Natura 2000 -verkostoon kuuluvan Vattajanniemien aluetta.

Lisäksi ympäristöministeriö esittää uusia ratkaisuja valtioneuvoston aiempiin päätöksiin sisältyneistä Vantaanjoen, Långvikenin ja Moilasenvaaran verkostoehdotuksista. Ympäristöministeriö ehdottaa Vantaanjoen pääuoman 59 km pituisen Nukarinkosken alapuolisen jokijakson liittämistä Natura-verkostoon Vanhankaupunginlahdelle saakka.

Keskeisenä perusteena Vantaanjoen valitsemiseksi Natura 2000 -alueeksi on joessa esiintyvä luontodirektiivin mukainen simpukkalaji, vuollejokisimpukka. Vuollejokisimpukka kuuluu luontodirektiivin liitteessä II lueteltuihin Euroopan yhteisön tärkeänä pitämiin eläin- ja kasvilajiin, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Vuollejokisimpukan kahden miljoonan yksilön populaatio Vantaanjoessa on vuonna 2008 valmistuneiden lisätutkimusten perusteella Suomen tärkein esiintymä.

Tarkastelussa havaittiin, että lajia ei esiinny korkeimman hallinto-oikeuden palauttaman esityksen mukaisella 68 km:n pituisella Nurmijärven Nukarinkosken ja Hyvinkään Kaltevan sillan välisellä jokiosuudella, minkä vuoksi liitettävää jokijaksoa esitetään muutettavaksi tältä osin.

Luontodirektiivin liitteen II luetteloon myös sisältyvää saukkoa on lisäksi tavattu säännöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Postiosoite
PL 2200
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
real.estate@hel.fi

Käyntiosoite
Katariinankatu 1
Helsinki 17
http://www.hel.fi/kv

Puhelin
+358 9 310 1671

Faksi
+358 9 310 36512

Tilinro
800012-62637

Y-tunnus
0201256-6
Alv.nro
FI02012566

AML

14.4.2009

Vantaanjoen alueen omistus ja käyttötarkoitus

Helsingin kaupunki on lunastanut hallinnollisella alueellaan olevat Vantaanjoen vesi- ja vesijättöalueet omistukseensa vuonna 1995. Vantaanjoen alue on Helsingin yleiskaavassa varattu virkistysalueeksi.

Vantaanjoella on erittäin suuri merkitys Helsingin ja koko pääkaupunkiseudun asukkaiden virkistäytymiselle. Vantaanjokeen johdetaan hulevesiä kaupunkialueelta ja poikkeustilanteissa myös jätevesiä. Vantaanjoki on myös Helsingin varavesilähde, jos Päijännetunnelin vettä ei jostain syystä voida käyttää.

Vantaanjoen valuma-alueeseen kuuluu suurin osa keskistä Helsinkiä. Tällä alueella sijaitsee paljon asutusta, teollisuutta, katuja ja viheraluetta sekä myös peltoja. Vantaanjokeen virtaa vesiä Keravanjoesta ja useista puroista tai ojista, joista merkittävimpiä Näsinoja, Tuomarinkylänoja ja Longinoja.

Natura 2000 -alueen perustamisen vaikutukset

Ympäristöministeriön esityksessä ei ole esitetty arvioita siitä, miten Natura-alueen perustaminen vaikuttaisi luontodirektiivin mukaisten lajien elinolojen paranemiseen.

Jos hanke tai suunnitelma, jonka vaikutukset ulottuvat Natura 2000 -alueelle todennäköisesti merkittävästi heikentää niitä luontoarvoja, joiden suojelemiseksi alue on ilmoitettu Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan on arvioitava kyseisiin luontoarvoihin kohdistuvat vaikutukset. Ympäristöministeriön esityksen mukaan Vantaanjoen tapauksessa selvitystarvetta voi tulla esiin jokeen rajautuvien kaavoitushankkeiden tai esim. joen poikki suunniteltavien väylä- ja putkihankkeiden osalta. Ympäröivien alueiden ja kaavoituksella ja rakentamisella arvioidaan esityksessä olevan vain vähän sellaisia vaikutuksia, joiden vuoksi suunnitelmia olisi tarpeen Natura 2000 -alueen suojelutavoitteiden vuoksi tarkistaa. Tarkasteltavina asioina ovat lähinnä reuna-alueiden kasvillisuuteen ja hulevesien johtamiseen liittyvät seikat sekä jokiuomassa tapahtuvat toimenpiteet.

Esityksessä esitetystä poiketen joen rannoille ja valuma-alueelle rakentaminen tai alueiden käyttötarkoituksen muuttaminen saattaa vaikuttaa veden samentumisen kautta lajien viihtyvyyteen. Tämä voi tarkoittaa sitä, että kaikista tällaisista toimenpiteistä olisi tehtävä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arvio laajoine selvityksineen ja aikaa vievine lausun-

AML

14.4.2009

tomenettelyineen. Esimerkiksi Malmin lentokenttä-alueen tuleva rakentaminen voisi olla vaikeaa, koska suon kuivattamisesta veteen pääsee kiintoainesta. Samoin joenvarren ojien ja uimarantojen ruoppaukset todennäköisesti vaikeutuisivat.

Lisäksi nimeäminen Natura-alueeksi avaisi mahdollisuuden pitkiin valitusmenettelyihin ja olisi omiaan pitkittämään erilaisten hankkeiden toteutumista koko valuma alueella. Näin on käynyt esimerkiksi Vuosaa-
ren sataman rakentamisen yhteydessä.

Koska sadevesiä ja poikkeustapauksissa jätevesiä on pakko johtaa Vantaanjokeen, saattaa mahdollisista tulevista poikkeavien tilanteiden varoimenpiteistä muodostua huomattavia kustannuksia kaupungille. Natura-alueen perustamisen perusteenahan on nimenomaan tiettyjen lajien erityinen suojelu, jolloin on tehtävä kaikki mahdollinen kustannuksista välittämättä lajin suojelemiseksi.

On myös huomattava, että jos jokea joudutaan käyttämään varavesilähteenä, saattaa joen vedenpinnan korkeus laskea hetkellisesti.

Lausunto

Ehdotuksen mukaisella Vantaanjoen liittämällä Natura 2000 -verkostoon tavoitellaan vuollejokisimpukan, saukon ja virtaluteen elinolojen parantamista Vantaanjoessa. Suomen täytyy luontodirektiivin toteuttamiseksi esittää vuollejokisimpukan suojelemiseksi erityisten suojelutoimien alueita. Esityksessä jää kuitenkin selvittämättä, onko vuollejokisimpukka Vantaanjoessa lisäsuojelun tarpeessa, kun tiedetään, että se on pysynyt joessa hengissä huomattavasti nykyistä vaikeammassakin oloissa joen veden ollessa aikaisemmin nykyistä huomattavasti huonolaatuisempaa.

Ennen Vantaanjoen liittämistä Natura 2000 -ohjelmaan tulisi arvioida monipuolisesti liittamisestä aiheutuvat edut ja haitat sekä todellinen suojelutarve. Arvion tulisi sisältää vaikutukset suojeltavien lajien elinolosuhteiden parantumiseen, joen ja sen valuma-alueen nykyisiin toimintoihin ja tulevien rakennus- ym. hankkeiden toteutumiseen sekä edellä mainituista aiheutuviin kustannuksiin.

Ympäristöhallinnon tulisi myös ennen Natura-alueen perustamista selvittää tarkemmin, minkälaisia selvityksiä eri hankkeissa vaaditaan ja millaisia mahdollisia valitusprosesseja erilaisiin hankkeisiin voi liittyä. Kyseisistä tarvittavista selvityksistä ja valitusmahdollisuuksista sekä niiden vaikutuksista esim. hankkeiden aikatauluihin tulisi tiedottaa laajasti Natura-alueen vaikutuspiirissä oleville.

AML

14.4.2009

Kiinteistövirasto esittää, että Vantaanjoen uhanalaisten eläinten suojelu toteutetaan tehokkaasti, mutta aluetta ei tulisi liittää Natura 2000 -ohjelmaan ennen kuin siitä aiheutuvat edut ja haitat sekä eri hankkeissa vaadittavat selvitykset on monipuolisesti alueen yhdyskuntarakenne ja sen asettamat tarpeet huomioon ottaen selvitetty.

Lisäksi kiinteistövirasto toteaa, että ympäristöministeriön esityksestä tulisi pyytää Helsingin Veden lausunto, koska Vantaanjoen suojelulla saattaa olla huomattava merkitys vesilaitoksen toiminnalle.

Lisätiedot:

Jalonen Johanna, vs. ympäristösuunnittelija, puhelin 310 36573

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Mikael Nordqvist
virastopäällikkö

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Juhani Tuuttila
osastopäällikkö

LIITE

Asiakirjat

Hannu Airola/HAI

20.4.2009

Kaupunginhallitus
Hallintokeskus/kirjaamo
PL 1
00099 Helsingin kaupunki

2009-737/831

Halke:n lausuntopyyntö 31.3.2009

LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ESITYKSESTÄ SUOMEN NATURA 2000 -VERKOSTOEHDOTUKSEN TÄYDENTÄMISEKSI

Liik 2009-127
Khs 2009-737/831

Hallintokeskus pyytää 31.3.2009 päivätyllä lähetteellä liikuntaviraston lausuntoa ympäristöministeriön esityksestä Suomen Natura 2000 -verkostoehdotuksen täydentämisestä.

Ympäristöministeriö on valmistellut ehdotusta valtioneuvoston päätökseksi Natura 2000-verkosta koskevan Suomen ehdotuksen täydentämisestä viidellä avomerellä sijaitsevalla alueella, yhden jo verkostoon kuuluvan alueen laajentamisella sekä kolmen alueen osalta uudelleen päätökseksi. Helsingin kaupunkia koskee viimeisessä kolmen kohteen ryhmässä oleva esitys Vantaanjoen pääuoman liittämistä Suomen Natura-2000 verkostoon.

Vantaanjoen keskeisenä valintaperusteena on ollut luontodirektiivin liitteen II laji, vuolejokisimpukka. Jokilaakso sisältyi valtioneuvoston 2.6.2006 päättämään verkostoehdotukseen, jonka korkein hallinto-oikeus valitusten johdosta palautti uuteen käsittelyyn. Vuonna 2008 valmistuneiden lisätutkimusten pohjalta ovat ympäristöministeriö ja Uudenmaan ympäristökeskus valmistelleet asian uudelleen päätettäväksi. Esityksen mukaan Natura-2000 verkostoon liitettäisiin 59 km pituinen osa Vantaanjoen pääuomaa, joen suulta Vanhankaupunginlahdelta Nukarinkoskelle saakka.

Liikuntavirasto

Vantaanjoki virtaa 99 km pituisena ja voimakkaasti mutkittelevana maaperältään pääosin savipitoisten maiden halki, läpi vehmaiden peltoja ja kulttuurimaisemien. Jokilaakson alueella on ollut asutusta jo tuhansien vuosien ajan ja joen alavirran alue kuuluu nykyisin Suomen tiheim-

Hannu Airola/HAI

20.4.2009

min asuttuihin alueisiin. Ihmisen toimien, asutuksen ja peltoviljelyn vaikutukset ovat muokanneet jokilaaksoa sekä vaikuttaneet joen uomaan ja sen veden laatuun jo satojen vuosien ajan. Maaperästä sekä jokilaakson peltoviljelystä ja metsien ojituksesta, sekä asutuksen hulevesistä johtuen joen vesi on savisameaa ja ravinteikasta.

Vantaanjoen kunnostamiseksi ja sen veden laadun parantamiseksi on useamman vuosikymmenen ajan tehty määrätietoista työtä. Vesiensuojelutoimilla, kalojen noususteiden poistamisella sekä jokiuoman ja ranta-alueiden kunnostuksilla on kalakantoja saatu elpymään ja jokialueesta, niin jokiuomasta kuin joen ranta-alueistakin, muodotunut tärkeä ja paikallisesti hyvin merkittävä virkistysalue. Jokiuomaan ja sen rannoille on myös muodostettu useita luonnonsuojelualueita.

Toimenpiteitä Vantaanjoen vedenlaadun parantamiseksi, joen kala- ja muiden eliökantojen turvaamiseksi ja voimistamiseksi, jokivarren kulttuurimiljöön turvaamiseksi sekä jokialueen virkistysaluekäytön parantamiseksi tulee ehdottomasti jatkaa ja tehostaa. Etenkin alajuoksun ja jokisuun alueiden osalta toimii Vantaanjoki hyvin merkittävänä virkistysalueena ympäröivälle ja lähitulevaisuudessa edelleen nykyisestään tiivistyvälle asutukselle ja alueiden asukkaille.

Vantaanjoen kannalta olisikin tärkeää saada pienennettyä joen ravintekuormitusta sekä jokeen huuhtoutuvan kiintoaineksen määrää. Tämän saavuttamiseksi tulisi parantaa peltoalueiden suojavyöhykkeitä ja lisätä jokeen laskevien ojien ja purojen vedenlaadun parantamiseen tähtäviä toimia. Samoin tulee parantaa jokivarren kulttuurimaisemien hoitoa sekä maisema-arvojen vaalimista. Valuma- ja hulevesien järjestämiseen ja puhdistukseen tähtäviä toimenpiteitä on jokivarren taajama-alueilla jo käynnissä ja niitä tulee jatkaa.

Vantaanjoella on kuitenkin myös merkittävä virkistysaluefunktio. Niin jokiuoma, kuin joen ranta-alueet ympäristöineen toimivat jokivarren taajamien asukkaiden monenlaisen virkistystoiminnan ja aktiviteettien alueena, jolla on alueellisesti hyvin tärkeä merkitys asukkaiden lähivirkistysalueena. Näin ollen tulisi jokialueeseen ja jokiuomaan kohdistettavat suojelutoimet suunnitella sellaisiksi, että jokialueen virkistyskäyttö ja sen toiminta asukkaiden lähivirkistysalueena ei vaarannu uhanalaisten eläin- ja eliökantojen elinolosuhteiden turvaamisesta ja uhattuina olevien biotooppien suojaamisesta tinkimättä.

Koko Vantaanjoki-alueeseen ei tulisi kohdistaa sellaisia suojelutoimenpiteitä, jotka estävät jokivarren virkistysalueiden sekä niiden rakenteiden toteuttamisen, korjaamisen ja ylläpidon. Jokiuomassa, sen ranta-

Hannu Airola/HAI

20.4.2009

ja vesialueella, olevien kevyiden laituri ym. rakenteiden tai uimarannan hiekkaranta-alueen kunnostuksen ja toteutuksen kaltaisten, asukkaille merkittävien lähivirkistyspalveluiden tuottamisen estäviä suojelutoimista tulisi pidättäytyä.

Lisätiedot:

Airola Hannu, projektipäällikkö, puhelin 310 87743

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Anssi Rauramo
liikuntajohtaja

LIITE

Halke:n lausuntopyyntö liiteasiakirjoineen

20.4.2009

LAUSUNTO YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ESITYKSESTÄ SUOMEN NATURA 2000-VERKOSTOEHDOTUKSEN TÄYDENTÄMISEKSI

Viite: Diaarinumero Khs 2009-737, Kv 2009-531
Helsingin Veden D:nro 09-142/830

Ympäristöministeriön esitys

Ympäristöministeriö esittää 1.4.2009 päivätyn esityksen mukaisesti Natura 2000 -verkoston täydentämistä Suomen talousvyöhykkeellä ja muilla avomeri-alueilla sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluvan Vattajanniemen alueen laajentamista. Ympäristöministeriö esittää lisäksi uusia ratkaisuja valtioneuvoston aiempiin päätöksiin sisältyneistä Vantaanjoen, Långvikenin ja Moilasenvaaran verkostoehdotuksista. Ympäristöministeriö ehdottaa Vantaanjoen pääuoman 59 km pituisen Nukarinkosken alapuolisen jokijakson liittämistä Natura-verkostoon Vanhankaupunginlahdelle saakka. Esitetty jokiuoman osuus sijoittuu Helsingin Vantaan, Nurmijärven, Tuusulan ja Hyvinkään alueille.

Vantaanjoen keskeisenä valintaperusteena Natura 2000-alueeksi on joessa esiintyvä luontodirektiivin mukainen simpukkalaji, vuollejokisimpukka, *Unio crassus*. Vuollejokisimpukka kuuluu luontodirektiivin liitteessä II lueteltuihin Euroopan yhteisön tärkeänä pitämiin eläin- ja kasvilajeihin, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Vuollejokisimpukan kahden miljoonan yksilön populaatio Vantaanjoessa on vuonna 2008 valmistuneiden lisätutkimusten perusteella Suomen tärkein esiintymä.

Vuoden 2008 lisätutkimuksissa havaittiin, että lajia ei esiinny korkeimman hallinto-oikeuden palauttaman esityksen mukaisella 68 km:n pituisella Nurmijärven Nukarinkosken ja Hyvinkään Kaltevan sillan välisellä jokiosuudella, minkä vuoksi liitettävää jokijaksoa esitetään muutettavaksi tältä osin.

20.4.2009

Luontodirektiivin liitteen II luetteloon sisältyvää saukkoa on myös tavattu säännöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Vantaanjoen merkitys Helsingin vesihuollolle

Vantaanjoki on ollut merkittävä osa Helsingin vesihuollon toimintaa jo vuodesta 1873. Nykyään Vantaanjoki toimii koko pääkaupunkiseudun vedentuotannon varavesilähteenä ja sen merkitys raakavesilähteenä sekä antoisuuden että vesivaraston sijoittumisen suhteen on korvaamaton. Helsingin Vedellä on voimassa olevien ympäristölupien mukainen jokiveden otto- ja säännöstely-oikeus, jonka perusteella Vantaanjoen virtaaman tulee Pitkäläkosken vedenpuhdistuslaitoksen jälkeen ylittää $0,4 \text{ m}^3/\text{s}$ joen keskivirtaaman ollessa noin $16 \text{ m}^3/\text{s}$ ja kuivana kautena noin $2 \text{ m}^3/\text{s}$. Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen kohdalla raakaveden otto-oikeudelle ei ole määritetty raja-arvoja. Riittävän virtaaman varmistamiseksi ympäristölupa mahdollistaa lisäveden johtamisen Vantaanjoen vesistöön sekä Päijänne-tunnelista että Hiidenvedestä joko vesihuollollisista tai virkistyksellisistä syistä. Vuonna 2008 Vantaanjoen vesi oli pääasiallinen raakavesilähde 8 kk ajan Päijännetunnelin remontin ajan ja alueen lähes miljoonan vedenkäyttäjän oli mahdollista saada ensiluokkaista talousvettä ilman käyttökatkoja tai säännöstelytoimia. Tuolloinkin jokeen johdettiin suurimman osan aikaa lisävettä sekä Päijänne-tunnelista että Hiidenvedestä, koska Vantaanjoen luontainen virtaama ei olisi ollut riittävä. Vantaanjoki on määritetty myös poikkeusoloissa merkittäväksi raakavesilähteeksi, jonka käytettävyys tulee osana valtakunnallista varautumista varmentaa.

Helsingin Veden hulevesijärjestelmä perustuu valtaosaltaan erillisviemäröityyn hulevesiverkostoon. Ainoastaan kantakaupungin hulevedet kerätään yhdessä jätevesien kanssa puhdistettavaksi jätevedenpuhdistamolle. Hulevesien kohdalla purkautuminen lähivesistöihin on tarkoituksenmukaisinta hoitaa mahdollisimman lähellä hulevesien syntyaluetta, ja Helsingin kaupungin hulevesistrategian mukaisesti hulevesien maahan imeytymistä suosien. Osa hulevesistä päätyy kuitenkin joka tapauksessa suoraan tai viiveellä alueen päävesiuomiin, kuten Vantaanjokeen. Hulevesijärjestelmän kannalta nykyinen vesien purku Vantaanjokeen on tärkeä osa järjestelmän toimintaa. Hulevesistrategian toteuttamisen myötä hulevesien hallinta tulee hitaasti tulevaisuudessa kaupunki-infrastruktuurin uusiutuessa muuttumaan, mutta edelleen Vantaanjoella on ja tulee olemaan merkittävä rooli alueen hulevesien hallinnassa.

Jätevesiverkoston toiminnan varmistamiseksi verkosto tulee varustaa poikkeavia tilanteita varten ylivuotopisteillä, jotta poik-

20.4.2009

keavien vesimäärien tai poikkeavan laajan laitteisto- tai putkirikon aikana jätevesien purkautuminen tapahtuu hallitusti eikä verkostoon liittyneiden kiinteistöjen kautta. Helsingin Veden tapauksessa Pukinmäessä sijaitsevan jätevedenpumppaamon varapurkuyhteys johtaa suoraan Vantaanjokeen ja Pukinmäen pumppaamon kautta kulkee noin 15 % koko Viikinmäen jätevedenpuhdistamon virtaamasta. Siltamäen sekä Suutarilan pumppaamoiden varapurku tapahtuu Keravanjokeen hieman ennen sen yhtymistä Vantaanjokeen. Suutarilan osalta pumppaamon kapasiteettia tullaan lisäämään vuonna 2009 ja kaikki jätevesipumppaamot ovat ympärivuorokautisen valvonnan ja päivityksen piirissä. Vaikka pumppaamoiden toiminta on ollut vakaata, pumppaamoita on saneerattu ja poikkeavia ohiutilanteita on vain 0-3 kpl vuodessa, on ohiutilanne voitava kuitenkin hätätilanteessa järjestää. Pumppaamoiden sijainti ei anna edellytyksiä korvata Vantaanjokea poikkeustilanteiden purkuvesistönä.

Lausunto

Ympäristöministeriön ehdotuksen mukaan Vantaanjoen pääuoman liittämisellä Natura 2000-verkostoon 59 km osuudelta Vankkaupunginlahdelta Nukarinkoskelle tavoitellaan vuollejokisimpukan ja saukon sekä virtavesien elinolosuhteiden parantamista Vantaanjoessa. Hankkeen vaikutuspiirissä oleva vuollejokisimpukkakanta olisi merkittävä lisä simpukan suojelun piirissä olevaan elinalueeseen.

Helsingin Vesi on osaltaan tekemässä merkittävää vesiensuojelutyötä jätevesien korkealaatuisen puhdistuksen kautta ja suhtautuu siten positiivisesti kokonaisvaltaiseen ympäristönsuojelutyöhön toiminta-alueellaan sekä koko Itämeren valuma-alueella.

Helsingin Vesi katsoo, että toimintavarman ja kestävä vesihuollon merkittävyys on koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta oleellinen tekijä ja vesihuollon kokonaisratkaisuun vaikuttavia tai sen vakautta heikentäviä ratkaisuja ei tule sellaisenaan toteuttaa. Vantaanjoen merkitys Helsingin Veden raakavesilähteenä on korvaamaton ja pääkaupunkiseudun vesihuollon turvaaminen on ensisijaisesti turvattava nykyisille vedenpuhdistuslaitoksille. Lisäksi lisäveden johtaminen sekä Päijänne-tunnelista että Hiidenvedestä tulee edelleen ehdottomasti säilyttää osana raakavesijärjestelmän hallintaa.

Helsingin Veden hulevesiverkoston osalta Vantaanjoki on merkittävä hulevesien purkuvesistö ja Natura 2000-hankkeen osalta on huomattava, että hulevesien määrän ja laadun osalta on teknistaloudellisesti merkittävien muutoksien toteuttaminen lyhyellä aika-

20.4.2009

jänteellä erittäin vaativaa ja kallista voimavarojen kohdistuessa pääosin viemäriverkoston ja vesijohtojen yleiseen saneeraukseen.

Jäteveden poikkeustilanteiden varapurkuyhteys Vantaanjokeen tulee niin ikään säilyttää, koska pumppaamoiden varapurku muulla tavoin ei ole teknistaloudellisesti mahdollista. Jätevesien osalta on selvää, että Helsingin Vesi tekee kaikkensa, että pumppaamoiden ohituksia ei tulisi tapahtumaan ja siltä osin varautumista-soa ja kapasiteettia on jo nostettukin. Ilmastonmuutoksen edetessä on kuitenkin ilmeistä, että rankkasateiden intensiteetti kasvaa ja vuotovesien kautta sateiden vaikutus ulottuu myös jätevesiverkostoon. Tällöin on mahdollista, että jätevesien kokonaishallittavuus heikkenee ja ohitusriski pumppaamoilta säilyy myös tulevaisuudessa.

Helsingin Vesi esittää, että Vantaanjoen uhanalaisten eläinten – Vuollejokisimpukan ja Saukon, suojelu toteutuu tehokkaasti hyödyntämällä normaaleja, lainsäädännöllisiä uhanalaisten lajien suojeluun tarkoitettuja mekanismeja.

Helsingin Vesi katsoo, että esitetty Vantaanjoen liittäminen osaksi Natura 2000-ohjelmaa vaarantaa koko Pääkaupunkiseudun vesihuollon kokonaisvaltaisen toteuttamisen sekä normaali- että poikkeusoloissa. Helsingin Vesi lausuu, että nykyisenkaltaiset ympäristölupiin ja vesioikeuden päätöksiin perustuvat vesihuollon toimintaedellytykset Vantaanjoen alueella tulee säilyttää, jotta Helsingin Veden harjoittama vesihuollon perustehtävä on mahdollista toteuttaa kaikissa olosuhteissa ja näin ollen Vantaanjokea ei tule liittää osaksi Natura 2000-ohjelmaa.

Lisätiedot:
Heinonen Mari, prosessipäällikkö, puhelin 310 33187

HELSINGIN VESI

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Jukka Piekkari
Toimitusjohtaja